

Lunds universitet

STVK02

Statsvetenskapliga institutionen

HT21

Handledare: Anders Sannerstedt

Vart är vi på väg?

En kvantitativ innehållsanalys av integrationspolitiska  
riksdagsmotioner under 2010-talet.

Gustav Eknor

The aim of this thesis is to investigate whether there were a change and if so to identify that change in the ideational content of parliamentary motions in the integration policy field during the 2010's. In the first part of the thesis, international trends in the relevant policy sphere are discussed and identified. Four ideal types of concerning logics of integration are also presented and discussed. Following this were a quantitative content analysis based on the theoretical framework outlined in part one of the thesis. 300 parliamentary motions, the 150 first and last made within the timeframe, were coded for ideational content, party affiliation and policy areas.

The results of the quantitative analysis showed that the ideational content of the parliamentary motions have shifted during the timeframe and these results were statistically significant. In the early part of the 10's, Logics of integration emphasizing generality and rights in order not to cause stigmatization have been joined by motions arguing out of logics of integration emphasizing specificity and duties.

Key words: ideational content analysis, quantitative content analysis, logics of integration, politics of immigrant integration.

## INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställning	5
3. Bakgrund och tidigare forskning	5
3.1 Nyckelbegrepp – integration, mångkultur/multikulturalism och ”civic integration”	5
3.2 Den Mångkulturella reträtten och konvergenstesens	9
3.3 Kritik av konvergenstesens	11
4. Teori	13
4.1 Karin Borevis analysmodell	13
4.2 T.H. Marshalls medborgarskapsteori	14
4.3 Den liberala välfärdsstatens integrativa logik	16
4.4 Idealtypiska spänningsfält	17
4.5 Idealtypiska spänningsfält och integrationslogiker	19
4.6 Sammanfattning	21
5.0 Metod	22
5.1 Kvantitativ innehållsanalys	22
5.2 Validitet, reliabilitet och källkritik	23
5.3 Kodschemat	25
5.4 Variabler	25
6.0 Resultat	29
7.0 Diskussion och slutsatser	32
8.0 Referenslista	35

## 2.0 Inledning

Sveriges integrationspolitik har under en flera decennier lång vandring distanserat sig från en renodlad multikulturalistisk politik (Borevi, 2002). Samtidigt lyfts det fram som ett exempel på en stat som skiljer ut sig i egenskap av att vara just ett multikulturalistiskt exempel (Borevi, 2010). Samtidigt pågår på den internationella arenan den så kallade ”reträten från multikulturalismen”, vilken kännetecknas av en migrations- och integrationspolitisk utveckling som betonar skyldigheter och krav (Joppke, 2007a). Sverige har i vissa av dessa diskussioner använts som ett kontrastplank för att visa på utvecklingen mot strängare regler och större krav. Men är det verkligen så att Sveriges politik kan klassas som multikulturalistiskt och kravlöst?

Under 2010-talet skedde två saker som rimligtvis haft en stark effekt på den svenska integrationspolitiken, sverigedemokraternas entré i riksdagen och flyktingkrisen 2015. Givet detta finns det goda skäl att tro att det skett en idéförskjutning i hur vi talar och problematiserar integrationsområdet. Personligen har jag haft en stark uppfattning om att integrationspolitiken *har* förändrats under *de* senaste åren, samtidigt kan jag inte uttrycka *vad* denna förändring faktiskt skulle bestå i annat än i vaga termer. Denna styrka och vaghet löper parallellt inom mig vilket fick mig att vilja undersöka hur den integrationspolitiska debatten och politiken förändrats. Detta har jag gjort genom att utgå från den analysmodell Karin Borevi formulerade i sin doktorsavhandling ”välfärdsstaten i det mångkulturella samhället” från 2002, i vilken hon analyserar utvecklingen av multikulturalistisk politik i Sverige under 70, 80 och 90-tal.

## **2. Syfte och frågeställning**

Uppsatsens syfte är att utifrån Karin Borevis forskning beskriva hur integrationspolitiken förändrades under 2010-talet. Särskilt intressant är den idémässiga dimensionen av integrationspolitiken. Metodologiskt genomförs undersökningen genom en kvantitativ innehållsanalys som kodar för idémässigt innehåll. Då uppsatsskrivningens tidsramar tvingar en till avgränsning har jag valt att avgränsa undersökningens empiriska material till motioner lagda i riksdagen. Undersökningens frågeställning är ”*Hur förändrades innehållet i integrationspolitiska riksdagsmotioner under 2010-talet?*”

## **3. Bakgrund och tidigare forskning**

I denna delen kommer jag att diskutera och redogöra för diskursen över integrationspolitiska skiften över tid och i en internationell kontext. Inledningsvis kommer jag att ge en bakgrund genom att diskutera diskursens tre nyckelbegrepp, integration, mångkultur/multikulturalism och ”civic integration”.

### **3.1 Nyckelbegrepp**

#### **Integration**

Den grundläggande innebörden av ”integration” med hänsyn till integrationen av migranter beskriver Christina Boswell som den process genom vilken migranter inkorporeras in i det mottagande samhällets ekonomiska, sociala, kulturella och politiska liv (2003, 75). Denna definition är adekvat i den bemärkelse att den fångar in det fenomen som är av relevans för uppsatsen. Dess styrka är dess inklusion som ges av dess generalitet, samtidigt innebär denna att den mångfald av integrationsstrategier samt underliggande idéer och föreställningar som är relevanta för integrationspolitikens utformning inte framgår. Inom denna generella definition menar Boswell att man kan göra en specificering i form av en distinktion mellan två huvudfåror, vilka är: Assimilationspolitik och multikulturalism. Assimilationspolitik beskriver hon som att

integration förstås som att migranter, för att anses vara integrerade, internaliserar det mottagande samhällets värderingar, språk, sedvänjor och så vidare (2003, 76). Boswells beskrivning av multikulturalism skiljer sig på det sätt att graden av anpassning till mottagarsamhället menas vara betydligt lägre än hos assimilationspolitiken. Detta, menar hon, kan botten i pragmatiska bevekelsegrunder så som att det ses som opraktiskt att ställa likriktningskrav på migranter eller att intern mångfald ses som ett gott i sig självt, vilket gör att kulturell divergens i kölvattnet av migration då inte är inkompatibelt med det mottagande samhällets nationalidentitet (2003, 75–76).

Adrian Favell konceptualiserar integration så som ett politiskt systems behov av att etablera en gemensam moralisk och social ordning i syftet att främja systemets interna stabilitet och legitimitet (1998, 2–3).

Integration är då en process i syfte att främja den sociala sammanhållningen och är inte nödvändigtvis kopplad till migration. Denna ordning består utav, menar han, de i samhället rådande förståelserna av begreppen medborgarskap, nationalitet, pluralism, autonomi, jämlikhet, allmän ordning och tolerans vilka sammantaget utgör samhällsfilosofin och tjänar som den bindande kraften mellan befolkningen (1998, 2). Integration sett ur en migrationsmässig synvinkel innebär för Favell primärt att frågan om samhällsgemenskapen grunder och villkor tas upp för förhandling (1998, 23–24). Med detta menar jag att ankomsten av ”den andre” väcker frågor om vilka och på vilka grunder dessa är en del av samhällets moral-sociala ordning. Boswell beskriver detta så som att normativa föreställningar kring integration, hur bör invandrare integreras, är djupt förankrade i det mottagande samhällets befintliga idéer om sig självt och den egna nationen (2003, 76-77). Gemensamt för de båda två är att integration av migranter begreppsligt bör förstås som svar på frågan: Vad krävs för att en migrant ska anses vara en likvärdig medlem av samhället.

### **Mångkultur/multikulturalism**

Likt många termer är ”mångkultur” flerdimensionellt och det rymmer åtminstone två skilda innebörder, ett deskriptivt och ett normativt. Det är fullt möjligt att i en deskriptiv mening konstatera att mångkultur är fallet och att normativt mena att det ej bör vara fallet, omvänt är det

även möjligt att mena att ett homogent tillstånd bör upphöra och att man istället bör främja heterogenitet. På grund av detta kommer uppsatsen att bejaka denna skillnad genom att tala om "mångkultur" och "multikulturalism". Med "mångkultur" syftar man till den deskriptiva dimensionen, alltså att det inte råder kulturell homogenitet inom det givna fallet, och med "multikulturalism" syftar man till två saker: (1) den normativa dimensionen som menar att mångkultur är önskvärt och/eller de önskade/faktiska politiska arrangemang som tar en positiv normativ ställning ifråga om mångkultur. Vidare är det lämpligt att göra en förtydligande avgränsning, då uppsatsen berör integration så som den förhåller sig till migranter kommer jag inte att diskutera eller syfta på mångkultur/multikulturalism i relation till nationella minoriteter och/eller ursprungsbefolkningar. Will Kymlicka, vars arbeten ligger till grund för förståelsen av terminologin, menar att denna distinktion ligger till grund för de två huvudfåror inom multikulturalistisk politik/filosofi (Kymlicka, 1995).

Kymlicka diskuterar multikulturalism som ett paraplybegrepp som omfattar både egenskapen multinationell och polyetnisk. Termen "polyetnisk" ligger nära det vi i vardagligt tal menar med "mångkultur", då det syftar på förekomsten av flera etniska grupper inom en stat samt att alla dessa etniska grupper inte möter villkoren för att betraktas som nationella minoriteter (1995, 17-18) Kymlicka menar att drivkraften till ökad grad av mångkultur primärt utgörs av migration och erkännande av nationella minoriteter och att den press detta sätter på stater bäst besvaras genom gruppdifferentierade rättigheter. Dessa delar han in i tre kategorier, vilka är: rätten till självstyre, polyetniska rättigheter och rätten till särskild representation (1995, 24-25). Då rätten till självstyre är förbehållet nationella minoriteter och jag använder termerna "mångkultur" och "multikulturalism" i en invandringskontext är rätten till självstyre mindre relevant, varför jag kommer att förbise den. Med "polyetniska rättigheter" menar Kymlicka att etnokulturella minoriteter bör ha en rätt till samexistens med den dominant majoritetskulturen. Detta ställer både positiva och negativa krav på staten. Staten kan inte diskriminera medlemmar ur dessa grupper på grund av deras kulturella uttryck och staten behöver genom aktivt stöd möjliggöra dessa kulturella gruppers fortlevnad i samhället. Kymlicka anmärker att policy för att motverka diskriminering i sig självt inte kan klassas som multikulturalistisk politik, då detta endast är en del av villkoret för den liberala rättsstaten. Denna negativa rättighet behöver kompletteras med ett

aktivt stöd, den positiva aspekten, exempelvis i form av ekonomiskt bistånd till verksamheter för minoritetsgrupper och genom rätten att inte omfattas av viss generell lagstiftning (1995, 30-31).

Ett sätt att närma sig begreppet är att nå det bakvägen via dess operationaliseringar i forskningen, exempelvis genom ”The Multicultural Policy Index”. Detta är en analysmodell bestående av åtta indikatorer som fångar principiella ställningstaganden i vägvalssituationer där stater måste välja mellan att främja eller stävja multikulturalism (Kymlicka, 2013). Dessa åtta indikatorer kan indelas i tre kategorier och de tre kategorierna är de normativa positioner som multikulturalismen bygger på och de är: (1) erkännande, (2) tillmötesgående (”accomodate” i org.) och (3) stöttning. ”Multikulturalism” är då ett som politiskt arrangemang som kännetecknas alltså av att staten erkänner minoritetsgrupper, den går dem tillmötes i den bemärkelse att deras kulturella sedvänjor och bruk inte motarbetas och den ger även ett aktivt stöd till dessa grupper.

I praktiska termer kan detta operationaliseras som om undantag till klädkodsregler för specifika grupper om dessa regler menas vara oförenligt med religiösa föreställningar och/eller kulturellt betingade normer och sedvänjor. Det centrala här är att grupptillhörighet är basen för rättigheterna, personen i exemplet ovan undantas på basis av dess grupptillhörighet vilken är förbehållen vissa grupper och ej andra. Att se de här människorna (erkänna) och att tillåta för undantag i annars generella regler (tillmötesgående) samt att aktivt möjliggöra för gruppens fortlevnad, t.ex. genom ekonomiskt stöd till deras organisationer eller genom andra ekonomiska stimulanser, exempelvis den juridiska särställning den svensk-samiska minoriteten har i vissa ekonomiska frågor i Sapmi.

### **”Civic integration”**

Karin Borevi beskriver tre egenskaper som kännetecknande för civil integration som en rörelse från en rättighetsbaserad integrationslogik mot en som betonar skyldigheter. Skyldigheten ifråga är den att integreras och det är vem som menas ansvarig för detta som förskjutits. Denna förskjutning består i att integrationen har privatiserats, alltså gått från stat till individ. Detta kommer till uttryck genom formaliserade obligatoriska integrationskrav- och mål såsom språkkunskaper, grundläggande samhällskunskaper (Borevi, 2017). Joppke menar att Europas



långsiktiga demografiska utveckling innebär att EU-områdets globala konkurrenskraft riskerar att hotas i takt med att försörjningskvoten, stadigt minskar. En situation med fler äldre än i arbetsför ålder förekommer man då genom migration. För att detta ska fungera krävs två saker: (1) att det mottagande samhället inte exkluderar migranter och exkluderar dem från samhällets sociala- och ekonomiska sfärer och (2) migranterna måste själva vilja delta i den sociala- och ekonomiska sfären. (1) adresserar man genom lagstiftning som förbjuder diskriminering och (2) möjliggör man genom att skapa incitament hos migranter samt genom krav på ex. språkkunskap, basal samhällskänedom och självförsörjning (Joppke, 2007b).

### **3.2 Den mångkulturella reträtten och konvergenstesens**

Christian Joppke hävdar att vi bör förstå den integrationspolitiska förändringen ett avståndstagande från multikulturalism samt att detta inte är separata politiska utvecklingar utan en del av en internationell konvergerande tendens. Han menar att det bland västeuropeiska stater som explicit uttalat sitt stöd för en mångkulturalistisk integrationspolitik skett en policyförskjutning. Orsakerna till detta menar han både är praktiska och principiella. De principiella är av mindre relevans för uppsatsen varför de inte kommer att diskuteras närmare. Kortfattat kan de dock summeras som att multikulturalismen förutsätter att staten erkänner skilda kulturer som jämvärdiga, samtidigt gör kulturer externa anspråk vilka i sin tur ofta står i konflikt med varandra. Exempelvis kan man inte både stävja kvinnors roll i offentligheten och främja kvinnligt ledarskap. Denna logiska inkoherens gör försvårar att omsätta det i policy samt rimmar illa med ett universalistiskt rättighetsparadigm (Joppke, 2001).

Den praktiska faktorn är tredelad och beror på (1) ett bristande folkligt stöd, (2) politikens misslyckande i att motverka socio-ekonomisk marginalisering och utanförskap hos etniska minoriteter och (3) en nyvunnen självsäkerhet inför att ställa krav på migranter från staternas sida (Joppke, 2001). Vidare menar Joppke att i den europeiska kontexten har ”mångkultur” alltid varit tätt förknippat med migration och den följande integrationen. Detta då större nationella minoriteter och/eller ursprungsbefolkningar inte, menar han, har varit närvarande (Joppke, 2001). Med detta sagt innebär det inte att det inte finns nationella minoriteter i Europa, bara att det inte är deras ställning i samhället som varit i fokus i samband med mångkulturella appeller. Då varken

en etnisk förståelse av nationen eller ett multikulturalistiskt arrangemang, i vilket olika etniciteter tilldelas särskilda och konkurrerande rättigheter, är hållbart har politiken riktats mot en civil integration (Joppke, 2001). Med "civil integration" menas att nationen förstås som en politisk och icke-etnisk gemenskap inom vilken medlemmarna besitter icke-differentierade rättigheter och skyldigheter samt att staten tolererar kulturella uttryck istället för att varken aktivt främja/stävja etnisk/kulturell identitet (Joppke, 2001).

Vidare menar Joppke att denna reträtt är, menar han, inte separata politiska tendenser utan ett uttryck för en konvergerande tendens där europeiska stater rör sig mot den gemensamma punkten "civil integration" i kontrast till den tidigare mångkulturspolitiken (Joppke, 2007). Två till synes inkompatibla typer av liberalism samspelar i utvecklingen, den ena som liberalism förstås av Rawls och den andra som liberalism förstås av Foucault. Det till Rawls närliggande synsättet är tendensen som rör sig bort ifrån differentierade rättigheter och istället betonar universella och individuella fri- och rättigheter (1). Detta uttrycks i rörelsen bort ifrån assimilering- eller etnisk exkluderingspolitik, stärkta fri- och rättigheter för icke-medlemmar och lagstiftning som syftar till att motverka diskriminering. Den av Foucault inspirerade tolkningen menar att rörelsen mot en "civil integration" bottnar i statens intresse att frigöra befolkningens samlade humankapital och kanalisera den i ekonomiskt produktiva aktiviteter (Joppke, 2007). Utifrån det första perspektivet kan vi då tänka oss att det är önskvärt att motverka t.ex. segregation och utanförskap då detta kan tänkas leda till att individens faktiska möjligheter att leva ett fritt, autonomt liv stävjas. Då staten är till för att upprätthålla universella individuella fri- och rättigheter vore detta en nödvändighet. Sett ur det andra perspektivet innebär politisk passivitet inför ett exempelvis etniskt skiktat utanförskap att oönskade ekonomiska resurser förblir outnyttjade samtidigt som det innebär en ekonomisk belastning för välfärdssystemen (ibid). Alltså kan man tolka Joppke som att han menar att konvergensen bottnar i staters intresse av att tillgodose dess befolknings intrinsiska samt instrumentella värde.

Är dessa två bevekelsegrunder av likvärdig tyngd? Det är värt att notera att (1) är instrumentellt för (2) medan (2) inte är ett nödvändigt villkor för (1). Om målet är att inkludera medlemmar av grupp X på arbetsmarknaden är detta inte möjligt om det råder formella eller informella hinder för deras inträde. Att staten garanterar universella individuella rättigheter, exempelvis rätten att

inte bli diskriminerad, ligger då i linje med intresse (2). Rent logiskt är det inte så att ett slöseri på humankapital implicerar exempelvis ojämlikhet inför lagen eller graderade uppsättningar av fri- och rättigheter, detta i sig belägger visserligen inte att (2) måste anses vara viktigare än (1) men det är vad vi skulle förvänta oss att se om (2) var viktigare än (1). Tolkningen att det ekonomiskt-instrumentella synsättet är det drivande stärks dock av att, menar Joppke, att social inkludering är tätt förknippat med arbetsmarknadspolitik. Stater bedriver alltså inte längre integrationspolitik i kulturellt homogeniserande eller heterogeniserande syften utan i ett (ekonomiskt) nyttomaximerande syfte (Joppke, 2017). Konkreta policyskillnader europeiska stater sinsemellan är enligt Joppke alltså enbart olika medel för att nå samma mål i relation till en gemensam problembild och av detta följer att vi inte bör analysera den politiska utvecklingen utifrån enskilda stater utan istället utgå från att länder rör sig mot en gemensam punkt och att utvecklingen drivs av generellt närvarande faktorer. Den gemensamma punkten stater konvergerar mot är då integration så som samhällsintegrering av invandrade etniska minoriteter utifrån en ekonomisk målbild.

Avslutningsvis kan Joppkes tes sammanfattas i att policyförändringarna är ett resultat av den sammanvägda tyngden av en principiell kritik av multikulturalism som ett normativt politiskt arrangemang samt dess praktiska oförmåga att förverkliga de önskvärda målen, både i termer av socio-ekonomisk utjämning grupper sinsemellan och civil integration. Detta kan beskrivas som ett steg i led att bäst förhålla sig till mångkultur som ett deskriptivt tillstånd har multikulturalismens normativa dimension övergivits. Detta antas då göras bäst genom en av-etnifiering av politiken, där de krav och förväntningar samt nationsföreställningar som råder varken ser nationen som en etnisk gemenskap eller erkänner etniska minoriteter särskilda rättigheter i syfte att stärka en civil nationell modell.

### **3.3 Kritik av konvergenstesesen**

Även om man accepterar att trenden mot civil integration är reell är det dock inte självklart att denna tendens innebär att multikulturalistisk politik har övergetts utan de två kan även ses som kompletterande av varandra eller i vilket fall logiskt sett kompatibla. Kymlicka och Banting argumenterar för att "reträten" primärt skett på det retoriska planet och inte på policynivå (Kymlicka & Banting, 2013). Det är visserligen sant att vissa, menar de, stater bedriver illiberala

former av civil integration men med det sagt följer det inte att de två är logiskt exkluderande (ibid). Utifrån deras synvinkel bör inte politikens förskjutning förstås så som ett paradigmiskt skifte utan snarare som en evolutionär process, ett lapptäcke. De menar att politikområdets förändring kännetecknas av anpassning i en föränderlig värld och att policy läggs till redan befintlig policy (2013, 4-5). Att multikulturalism inte är oförenligt med "civic integration" kan beläggas genom att visa på att förekomsten av "MCP" ("multiculturalist policies i org.) samexisterar med "civic integration policies" (CIP) i en rad europeiska stater (Kymlicka, Banting, 2013). Om CIP vore logiskt oförenligt med MCP följer att en stat inte kan bedriva både CIP och MCP samtidigt, då stater bedriver både MCP och CIP parallellt med varandra tvingar det slutsatsen att de inte är ömsesidigt exkluderande.

Joppke beskriver återkommande Sverige, Nederländerna och Storbritannien som typexempel på stater som fört och övergivit en multikulturalistisk integrationspolitik och använder Nederländerna och Storbritannien för att belägga sina teser (Joppke, 2004, 2007). Karin Borevi menar dock att Joppkes två slutsatser, att det skett en rekylrörelse gentemot multikulturalism och att denna utgör en generell trend som gör det irrelevant att tala om landsspecifika utvecklingsmönster inom politikfältet, inte kan accepteras. Detta gör hon genom en redogörelse för den svenska integrationspolitikens utveckling, en jämförelse med den västeuropeiska trenden samt genom att testa förekomsten av de tre drivande faktorer Joppke identifierat i den svenska kontexten (Borevi, 2014).

Borevi menar att det visserligen har skett en förskjutning av den svenska politiken, men denna överlappar varken i tid eller innehåll med övriga europeiska stater. Under 70-talet uttrycktes ambitionen att stödja migranters bevarande av sina etnokulturella identiteter, detta ifrågasattes dock under 80-talet då det ansågs motverka deras integration på arbetsmarknaden och frångicks officiellt 1986 och återbefästes 1997, då integrationspolitikens syfte specificerades till att centrera kring individer och ej grupper. Borevi menar även att förändringen primärt bestod i hur integrationspolitiska insatser rättfärdigades och tjänade till signalpolitik. Exempelvis avskaffades varken det ekonomiska stödet till invandrarföreningar eller rätten till modersmålsundervisning utan förändringen bestod i att de istället legitimerades i form av att de var av instrumentellt värde för integrationsprocessen (Borevi, 2014).

Det vi primärt sammankopplar med civil integration är trenden mot införande av krav kopplade till integration, så som obligatoriskt deltagande i språkundervisning och samhällskunskapsorienterade kurser för migranter som ett villkor för rättigheter, så som tillgång till välfärdssystemen och rätten att vistas i landet (Borevi, 2014). De krav och de konsekvenser som följer vid ett misslyckande att möta dem är inte differentierade mellan medborgare och migranter i Sverige i den mening att de (1) inte nekar något inträde till landet, (2) inte diskvalificerar någon till vistelserätt och (3) utesluter möjligheten till medborgarskap (Borevi, 2014).

#### **4. Teori**

Teoridelens syfte är att presentera och redogöra för det teoretiska material som undersökningen bygger på. Då den kvantitativa innehållsanalysen som presenteras i nästa del inte kodar för spänningen mellan individ och kollektiv i någon djupare mening. Jag valde att inte ha med det som en variabel exkluderas på grund av bristande validitet under databearbetningen och även därför att den främst är av intresse för utvecklingen av medborgarskapets sociala dimension och välfärdsstaten i sig snarare än välfärdsstatens integrativa logik i relation till integrationspolitik riktad mot migranter (2002, 15–16). Spänningen mellan individen och kollektivet sett ur den liberala välfärdsstatens synvinkel förändras inte av att den appliceras på integrationspolitik i en migrationskontext, vilket gör den mindre intressant. Istället kommer spänningsfältet mellan en rättighetsbaserad integrationslogik och en skyldighetsbaserad att läggas till, vilket är en analytisk dimension Borevi använder sig av i senare integrationspolitiska arbeten (2010).

##### **4.1 Karin Borevis analysmodell**

Borevi presenterar analysmodellen sin doktorsavhandling *Välfärdsstaten och det mångkulturella samhället*, (2002), sin analysmodell som är utformad för att beskriva och analysera liberala välfärdsstaters integrationspolitik i en mångkulturell kontext för att kunna göra jämförelser över tid och på så sätt undersöka förändring (Borevi, 2002). Den bygger på att den liberala välfärdsstaten i en mening är ett integrativt projekt i samma anda som T.H. Marshalls medborgarskapsteori förstår medborgarskapets utvidgning som en integrationsprocess, mer om detta senare.

Denna integrationslogik innefattar tre motsättningar, den mellan individen och kollektivet, mellan en etnisk eller civil förståelse av nationen och kring utformningen av välfärdsprogram (Boevi, 2002). Dessa spänningar renodlar hon till idealtyper för att de ska kunna användas som analytiska verktyg i en diskursanalys. Idealtyper är artificiella konstruktioner och bör inte nödvändigtvis ses som beskrivningar av verkligheten utan snarare som renodlingar av idéer, vilka i sin tur figurerar ute i verkligheten (Bergström & Boreus, 2012). Idealtyper inordnar och organiserar verkligheten snarare än att beskriva den. Borevis analysmodell är särskilt lämpliga undersökningar av förändring över tid (Borevi, 2002) och de motsatspar/spänningsfält Borevi diskuterar och presenterar i sin doktorsavhandling och andra arbeten används som variabler i undersökningens kvantitativa analys.

### **4.3 T.H Marshalls medborgarskapsteori**

I essän *Citizenship and Social Class* argumenterar T.H. Marshall för en förståelse av medborgarskapet som bestående av tre komponenter: civilt, politiskt och socialt. Den *civila* dimensionen avser de fri- och rättigheter som krävs för individuell frihet, exempelvis yttrandefrihet, samvetsfrihet och rätten till egendom. Den *politiska* berör möjligheten att delta i politisk maktutövning så som rätten att ställa upp i allmänna val och att rösta. Den *sociala* komponenten utgörs av hela det spann fri- och rättigheter som möjliggör för individen att leva ett liv i linje med samhällets rådande standard, så som rätten till ekonomisk trygghet och förutsägbarhet samt den avsevärt vagare rätten till att leva så som en civiliserad varelse i paritet med samhällets generella standarder (Marshall, 1950).

De tre typerna är visserligen analytiskt sett distinkta från varandra men i praktiska termer är det svårt att se hur rätten till egendom kan garanteras en person om denna inte har möjlighet att delta i sitt samhälles politiska liv. Vidare är det svårt att se hur den tredje kategorin med dess breda omfång och vaga formulering överhuvudtaget kan realiseras utan genom att både (1) och (2) råder. Omvänt råder även, påpekar Borevi, att yttrandefrihet och rätten till politisk delaktighet görs substantiella genom just de sociala rättigheterna. En människa som varken kan läsa eller skriva har ingen användning av tidningar, tryckfrihetens legala status blir endast meningsfull om

befolkningen kan tillgodogöra sig dess innehåll (Borevi, 2002). Det är alltså frågan om ett dynamiskt samspel mellan de civila, politiska och sociala rättigheterna.

Marshall skisserar även en medborgarskapets historiska utveckling mot fulländning. Värt att notera är att Marshall resonerar utifrån den engelska historien och erfarenheten, men som tankemodell är den ändå generaliserbar. Alltså att det substantiella innehållet i medborgarskapet vuxit över tid samt i vilken ordning det skett. Ordningen som dessa rättighetsdimensioner uppstått i är: civila, politiska och sociala. De civila rättigheterna, nominell jämlikhet inför lagen, bottnar i 1600-talets avskaffande av livegenskapen och introduktionen av fri/rörlig arbetskraft, vilket hävde den legala distinktionen mellan herre och tjänare. Denna universalistiska karaktär innebar alltså att samma lag, nominellt, råde för hela den (manliga) befolkningen (Marshall, 2006). Marshall placerar inledningen av de politiska rättigheternas uppkomst i det tidiga 1800-talet samt placerar deras fulla etablering i början av 1900-talet, i samband med införandet av allmän rösträtt (Marshall, 2006). Den ursprungliga garanten för de sociala rättigheterna bestod i lokalsamhällets sociala bindningar, vilket kompliceras av den urbaniseringstendens som uppstår i samband med industrialiseringen. Denna centripetalkraft reducerar befolkningsomfattningen hos den gamla ordningens lokala gemenskaper, vilket ställer de sociala rättigheterna i ett nytt ljus. En fattigdomslag ("The Poor Law" i org.) som garanterar de allra ekonomiskt svagaste sociala rättigheter, i allt väsentligt rätten att inte svälta, på villkoret att människor fråntas sina civila och politiska rättigheter (Marshall, 1950, 32),

Etableringen av sociala rättigheter är dock inte unikt för en liberal välfärdsstat utan samtida konservativa rörelser avsåg också att främja integration genom välfärdspolitik. I industrialiseringens kölvatten etablerades även välfärdspolitiska program i Tyskland. Skenande ojämlikhet innebar ett reellt hot mot den sociala sammanhållningen och i reaktion till detta infördes bland annat sjukförsäkringssystem och ålderspension. Skillnaden mellan den samhällsintegration som Marshall talar om och exempelvis den tyska socialpolitiken är att Marshalls idé bottnar i den normativa positionen att jämlikhet *bör* främjas vilket då görs genom en integrationsfrämjande socialpolitik i kontrast till den normativa positionen att traditionella hierarkier istället *bör* bevaras vilket görs genom att mildra den sociala oron genom riktad socialpolitik (Borevi, 2002)

Medborgarskapets historiska utveckling består då alltså i en rörelse från en befolkning bestående av undersåtar samt ett frälse, till en nominell likhet inför lagen, till en differentierad tillgång till civila och politiska rättigheter som är villkorade att det allmänna ej behöver tjäna som garant för en individs sociala rättigheter. Skiftet som sker under 1900-talet är då alltså att alla dessa tre integreras. Tvärt emot tidigare är inte de sociala rättigheterna ett alternativ till de civila och politiska utan förutsättningen för medborgarskapet är att alla tre råder samtidigt. Borevi beskriver detta som att medborgarskapets grad av integration stärkts i bemärkelsen att mängden rättigheter som associerats med den ökat samt att befolkningsandelen som omfattas även den ökat (Borevi, 2002).

#### **4.4 Den liberala välfärdsstatens integrativa logik**

Med ”Liberal välfärdsstat” menas en stat som är *liberal* i den mening att den premierar individens frihet och lika värde. Av detta följer att staten behandlar dess medborgare med lika omtanke och respekt. Utöver detta bedriver staten även en *välfärdspolitik* som är integrerande i hänseendet att dess målsättning är att skapa social sammanhållning genom att staten garanterar invånarna tillgång till resurser och förmåner ur det sociala rättighetsskiktet för att på så sätt skapa en sammanhållen nationell medborgargemenskap (2002, 14). Borevi påpekar i ett senare arbete att om en välfärdsstat är ett nödvändigt villkor för en hög grad av social sammanhållning är det omvända också sant, etableringen välfärdsstaten är i sin tur beroende av en redan befintligt generell solidaritet (Immigration Policy and the Scandinavian Welfare State 1945–2010, 2012, 25). För att kunna skapa social sammanhållning genom liberal välfärdspolitik krävs alltså en redan befintlig social sammanhållning och denna tycks historiskt sett ha varit grundad i kulturell och etnisk homogenitet (Borevi, 2002).

Borevi menar att den liberala välfärdsstaten är ett integrationsprojekt i den mening att både dess mål och medel bygger på en integrationslogik. Dess huvudsakliga målsättning är att skapa en sammanhängande medborgarkår och detta görs genom att göra dem till jämlikar genom en generaliserad tillgång till icke-differentierande fri- och rättigheter och fördelningspolitiska välfärdsprogram för att utjämna socio-ekonomiska klyftor. Borevi menar att det är i T.H.



Marshalls medborgarskapsteori som denna integrativa välfärdslogik först formulerades och hon utgår från hans konceptualiseringar i sin analysmodell (Borevi, 2002).

Utifrån analysmodellen finns det inom den liberala välfärdsstaten i en mångkulturell kontext tre idealtypiska motsättningar: spänningen mellan individen och kollektivet, spänningen mellan den etniska och den civila förståelsen av den politiska gemenskapen, nationen; samt spänningen mellan generellt utformade program som omfattar hela befolkningen och riktade program, vars omfattning är en på förhand tydligt definierad samhällsgrupp (Borevi, 2002). fortsättningsvis kommer jag att tala om dessa så som "etnos-demos" och "generell-riktad", till dessa kommer jag även att lägga till "skyldigheter-rättigheter" och att bortse från spänningen mellan individen och kollektivet av tidigare givna skäl.

#### **4.4 Idealtypiska spänningsfält**

De fyra spänningsfälten kan i sin tur delas upp i två par. "Etnos-demos" och "passiv tolerans-aktivt stöd" kan båda kopplas till föreställningar om vad den politiska gemenskapen är.

Tillsammans ger de upphov till en fyrfältare med fyra idealtyper, se figur nedan, som också har empiriska förlagor. "Generell-riktad" och "rättigheter-skyldigheter" berör båda två utformningen av politiska åtgärder. Tillsammans ger de fyra spänningar möjligheten att beskriva vad det en person ska integreras in i och på vilket sätt denna integreras.

Spänningen "etnos-demos" uttrycker skillnaden mellan en etnisk eller icke-etnisk, en sammanslutning av medborgare i kontrast till en folkgrupp, nationalidentitet. Borevi diskuterar detta utifrån skillnader i medborgarskapspraxis länder sinsemellan. Borevi menar att vi generellt i ett historiskt perspektiv kan tala om två förekommande och distinkta principer bland medborgarskapsstiftningar, härstamnings- och territorialprincipen. Den förstnämnda innebär att barn till en medborgare automatiskt tilldelas statsrättsligt medborgarskap och den andre att ett barn som fötts på statens territorium automatiskt ges medborgarskap. Medborgarskapslagar dikterar vem och på vilka villkor den personen ges tillträde till den politiska gemenskapen, vilket innebär att de är indikativa de föreställningar och idéer som formar nationalidentiteten.

Härstamningsprincipen, att medlemskap överlappar blodsband, är i högre grad analytiskt och

empiriskt mer förenlig med en etnisk idé om politisk gemenskap än territorialprincipen och vice versa. Dessa idéer existerar inte i ett vakuum utan har i sin tur en effekt på vilken typ av politik som förs gentemot invandrade grupper och minoriteter (Borevi, 2002). Dessa motsatta föreställningar, förståelsen av den politiska gemenskapen (alltså medborgarkåren) som en etnisk gemenskap kontra en civil medborgerlig sammanslutning, i termer av en spänning mellan etnos och demos.

Medborgarskapet uttrycker mer än ett ramverk för tilldelning av fri- och rättigheter. Den är även tätt förknippad med föreställningar om nationell och etnisk tillhörighet, vilket implicerar att medborgarstatus inte nödvändigtvis garanterar att personen ses av sina likar som fullvärdig medlem (Borevi, 2002). Detta talar i sin tur emot den integrativa kraften hos medborgarskapet som Marshall argumenterade för samtidigt som det talar för att dragkampen mellan en chauvinistisk nationalidentitet och en öppen civil förståelse av den politiska gemenskapen är och kommer att fortsätta vara aktuell. Det visar också på vikten av att undersöka dessa bakomliggande föreställningar då de med all säkerhet har effekter i världen. Detta spänningsfält kombinerat med samhällets toleransgrad gentemot etnisk olikhet ger upphov till fyra distinkta idealtypiska positioner:



**Figur 1.**

1. Detta utfall innebär att demos och etnos i allt väsentligt överlappar varandra, politisk gemenskap förutsätter då etnisk homogenitet. För integration, om det ens är möjligt, krävs assimilering. Staten i ruta ger inte heller ett aktivt stöd till minoritetskulturer, minoriteter tillåts att finnas men inget görs från statens sida för att bevara dem.
2. Staten ger här ett aktivt stöd för minoriteter men samtidigt innebär detta att de inte kan inkluderas i den politiska gemenskapen, då denna förstås i etniska termer. Ett empiriskt exempel på detta är den tyska gästarbetarpolitiken, där gästarbetande arbetskraftmigranter (primärt av turkiskt ursprung) uppmanades att bevara sin kultur i syfte att stimulera återvändning efter avslutad arbetsperiod (Borevi, 2002). Riktat stöd till minoriteter kan alltså ges i syfte att motverka integration.
3. Detta beskriver Borevi så som den liberala utgångspunkten (Borevi, 2002), staten betraktar gemenskapen som icke-etnisk samt varken motverkar eller främjar kulturell olikhet. Om konvergenstesens är korrekt är nummer tre det fält europeiska stater rör sig mot, då det stämmer överens med kriterierna för "civic integration".
4. Att den politiska gemenskapen inte förstås i en etnisk dimension samt att staten ger minoriteter aktivt stöd i syfte att dem ligger i linje med multikulturalism. Borevi skriver att detta är ett uttryck för att genuin neutralitet inför kulturell laddning inte är möjlig, detta innebär att minoriteter ofrånkomligen är missgynnade i relation till majoritetsbefolkningen. Om man menar att människor ska ha lika möjlighet att praktisera sin kultur behöver staten då aktivt stötta minoritetsgrupper i kompensatoriskt syfte (Borevi, 2002).

### **Idealtypiska spänningsfält och integrationslogiker**

Två tydligt urskiljbara kategorier av integrationspolitiska logiker finns, den som betonar rättigheter skiljer sig ifrån varandra integrationspolitik som betonar rättigheter kontra skyldigheter, vidare menar hon att en rörelse från rättigheter till skyldigheter karaktäriserar den internationella utvecklingen av integrationspolitik (Borevi, 2010). Införande av språktester, obligatoriska samhällsorienterande kurser för nyanlända samt krav på egenförsörjning är tydliga och konkreta åtgärder i linje med detta. De två skilda logikerna rymmer även tre dimensioner

vilka fungerar som operativa indikatorer, de är: (1) vem som bär det huvudsakliga ansvaret i integrationsprocessen, (2) hur förverkligas målbilden (integration) (3) och hur legitimeras politiken (sin doktorsavhandling från 2002 presenterar hon sin analysmodell som är utformad för att beskriva och analysera liberala välfärdsstaters integrationspolitik i en mångkulturell kontext (Borevi, 2010).

Borevi menar att det utmärkande för en politik som betonar rättigheter bär samhället ansvaret för politikens måluppfyllnad, det huvudsakliga instrumentet består utav resursallokering och den legitimeras genom dess universalism. I skarp kontrast bär hos den skyldighetsgrundade politiken individen ansvaret för måluppfyllnaden, vilket istället sker genom att skapa incitament och legitimiteten kommer ur dess partikularitet – den mest ”lämpade” inkluderas medan de ”olämpliga” exkluderas (Borevi, 2010). Spänningsfältets inneboende dimensioner är slående lika de Borevi diskuterar i samband med spänningsfält tre, detta i kombination med att idealtyperna berör integrationspolitikens utformning gör det lämpligt att infoga dem i Borevis analysmodell.

Utformningen av välfärdssystem faller inom två distinkta kategorier, de är antingen generella eller selektiva och de särskiljs genom deras syn på statens roll i omfördelning av sociala nyttigheter. Generellt utformade välfärdsprogram och/eller åtgärder kan menas främja integration då stödet kan formuleras som en allmän angelägenhet och genom att stigmatisering undviks genom att ingen grupp pekas ut, exempelvis fattiga, och särskiljs från den övriga befolkningen (Borevi, 2002). Det grundläggande antagandet hos den generella integrationslogiken är att integration främjas genom att åtgärder undviker att bilda differentieringslinjer. Att peka ut invandrare och/eller etniska minoriteter som specifika objekt för riktade politiska åtgärder riskerar att skapa ett ”vi” och ”dem” vilket motverkar integration, att integrera är ju den exakta motsatsen till att dela upp. Riktade åtgärder riskerar även att urholka legitimiteten hos välfärdsåtgärder generellt. Anledningen till att generella program upplevs som legitima är just deras omfång, den stora majoriteten av befolkningen kommer sannolikt aldrig att behöva stöd men ifall så var fallet skulle de omfattas, det finns alltså en egenintresserad dimension parallellt med den solidariska motivationen (Borevi, 2012). Med detta sagt är det dock fullt tänkbart att en likabehandling av generella åtgärder och program inte är tillräckligt för måluppfyllnaden utan att migranter har särskilda behov som kräver riktade insatser. Att invandrare har särskilda behov

utifrån de samtidigt står utan de resurser, språkfärdigheter, diskriminering och nätverk den inhemska födda befolkningen inte drabbas av i motsvarande grad (Borevi, 2002).

spänningsfältet fångar alltså dilemmat i att försökfrämja integrationen av migranter genom att gruppen omfattas av generella program, exempelvis lika tillgång till vård- och utbildningsinstitutioner, eller att främja integrationen genom att utforma specifik politik riktad mot dem. Utifrån den generella integrationslogiken talar detta emot riktat stöd och regler specifikt för gruppen invandrare, då syftet är att främja social sammanhållning. Samtidigt är det troligt att medlemmar i denna grupp ställs inför problem och därav har behov som majoritetsbefolkningen ej har. Då den övergripande målbilden är integration så som socio-ekonomisk utjämning och inkludering. Detta innebär att politiken tvingas ställa ändamålsenlighet mot stigmatisering när integrationspolitiska program utformas (Borevi, 2002).

#### **4.5 Sammanfattning**

Utifrån Borevis arbeten kan man upprätta ett analytiskt schema över *vad* migranter integreras in i samt ett över *hur* detta görs. Detta kan även uttryckas som nationalförståelser och integrationslogiker. Integrationslogikerna och föreställningarna om den politiska gemenskapen gör det möjligt att klassificera det politiska innehållet och att redogöra för dess förändring över tid.

## 5.0 Metod

Metoden består i en kvantitativ innehålls-analys av riksdagsmotioner under 2010-talet, med syftet att skildra hur integrationspolitiska förslag och inställning till integration förändrades under denna tidsperiod. I boken *Metodpraktikan*, (2017) beskriver Esaiasson den kvantitativa innehållsanalysen som ständes på två ben: *innehåll* syftar på en skriftlig, muntlig eller bildmässig framställning och *kvantitativ* avser att materialet består av tillräckligt många enskilda samt jämförbara analysenheter att de kan uttryckas och analyseras genom omvandling till siffror (198–99). En kvantitativ innehållsanalys är alltså lämplig av tre skäl: (1) mängden analysenheter är så pass stor att det är meningsfullt att omvandla dem till numerära värden, (2) analysenheterna är likvärdiga och jämförbara i den mening att de alla är just motioner lagda i riksdagen under den intressanta tidsperioden och (3) alla analysenheter är just skriftliga framställningar.

Undersökningens variabler är delvis tolkande och ej enbart klassificerande, varför en idé-analytisk diskussion är lämplig. I boken *Grundbok i idéanalys* (2005) menar Beckman att den beskrivande idéanalysens premiss är att genom en systematisk och analytisk läsning avslöja ett idémässigt innehåll som ej är uppenbart (50). Den tolkande idémässiga dimensionen av undersökningen utgörs av Borevis idealtyper, hennes spänningsfält. Beckman talar om detta i termer av jämförelser mellan på förhand givna värden utifrån vår egen analysapparat, operationaliseringarna av Borevis idealtyper följer i ett senare parti.

## 5.1 Material och urval

Undersökningens analysenheter är motioner som lades i Sveriges riksdag mellan riksdagsåren 2009/2010 och 2019/2020 som berör integrationspolitik. Insamlingen av materialet sker via riksdagens databank ”rixlex” där alla motioner, interpellationer, debatter, propositioner finns katalogiserade och är fritt tillgängliga allmänheten. Rent praktiskt sker materialinsamlingen på så vis att alla motioner som innehåller ordet “integration” samlas in, detta görs via en sökning på ”integration”. Under perioden riksdagsåret 2009/2010 och riksdagsåret 2019/2020 rör sig detta om ungefär 1100 stycken. Av praktiska samt metodologiska skäl har undersökningen utgått från ett strategiskt urval. Detta urval består i de första 150 motionerna som berör integrationspolitik samt de sista 150 mellan riksdagsåren 2009/2010 och 2019/2020.

Detta kan understötts av två skäl: (1) uppsatsskrivningens tidsram tillåter mig inte att läsa och koda hela det tillgängliga materialet och (2) då syftet är att beskriva förändringen under 10-talet är det möjligt att göra detta genom att fokusera på just dessa år.

”Metodpraktikan” beskriver tre typer av urval för att möjliggöra generaliserbarhet: strategiska, uttömmande och slumpmässiga. Då det uttömmande urvalet är opraktiskt på grund av dess volym återstår det strategiska och slumpmässiga. Här menas att ett slumpmässigt urval inte är lämpligt av två skäl: (1) Det är rent tekniskt svårt att genomföra ett genuint slumpmässigt urval, vilket talar till dess nackdel och (2) syftet är som bekant att skildra en förändring mellan två tydligt definierade tidpunkter - vilket innebär att alla analysenheter inte är likvärdiga. Ett slumpmässigt urval skulle inte ta denna ojämlikhet i beaktande, vilket talar för ett strategiskt urval.

Urvalsprocessen består alltså i att materialet skiftas i tre steg: I det första steget samlas alla motioner in som innehåller ordet ”integration”, i det andra steget görs ett strategiskt urval och i det tredje steget sällas motioner som inte berör integrationspolitik i den mening som vi talar om här. Den operativa frågan som ställs i samband med materialinsamlingens tredje steg är *”förekommer ordet ’integration’ för att beskriva integrationen av migranter?”*, ifall svaret är ja inkluderas motionen. Ifall svaret är nej räknas inte denna motion som del av de 150 första/sista under den aktuella tidsperioden utan en ny tillförs materialet. Detta beror på att den inte möter kriterierna för det relevanta materialet och tekniskt sett då inte är en av de första/sista 150 motionerna som berör integrationspolitik under perioden. Den överhängande majoriteten av de exkluderade motionerna berör antingen internationell samordning i ekonomiska eller säkerhetspolitiska frågor eller regional infrastruktur vilket gör dem enkla att skilja från det relevanta materialet. Detta innebär att risken för bristande validitet och/eller reliabilitet i samband med datainsamlingen är ytterst låg.

## **5.2 Validitet, reliabilitet och källkritik**

Materialurvalet är inte uttömmande utan strategiskt då detta bör vara tillräckligt för att generera generaliserbara resultat, vidare krävs validitet i kombination med reliabilitet för att skapa ett generaliserbart resultat. Validitet kan kortfattat beskrivas som överensstämmelsen mellan teoretiska begrepp och deras operationaliseringar, alltså att man genom de operativa indikationer man formulerat faktiskt mäter förekomsten av de abstrakta begrepp man har ambitionen att göra.

Ett annat sätt att definiera validitet är ”frånvaro av systematiska mätfel”, detta kan exemplifieras som att en operationaliserings inklusion är så pass bred att den är applicerbar bortom det abstrakta begreppets avgränsning och därför systematiskt träffar fel. Två tumregler att utgå från är att desto längre de operationella indikationerna vandrar ifrån de abstrakta begreppen desto större är risken för bristande validitet (metodpraktikan, 58) samt att det är möjligt att värna sig mot denna risk genom att låna tidigare operationaliseringar från etablerade forskare (Esiasson, et al. 2017). Sett till kodschemats variabler är risken för brister i validitet min mening huvudsakligen en fråga för de operationaliseringarna av idealtyperna utifrån Borevis arbeten, då de resterande variablerna inte innefattar tolkning utan enbart klassificering.

Med *reliabilitet* syftar man på tillförlitlighet avseende ”frånvaro av osystematiska slarvfel” (Esiasson, et al. 2017), exempelvis kontinuerliga slarvfel som i förlängningen ger en missvisande bild av det empiriska materialet när databearbetningen redovisas (ibid). Då studien i mångt och mycket utgörs av just databearbetning är slarvfel ett reellt hot för undersökningens externa validitet. Optimalt hade varit att dubbelkodningen gjordes av någon annan för att på så sätt skapa interkodarreliabilitet, dock hanns det ej med. Jag har själv dubbelkodat materialet och en variabel två variabler togs ur kodschemat på grund av operationaliseringens godtycklighet, dessa redovisas inte med övriga variabler.

Då syftet är att genom den beskrivande kvantitativ innehållsanalys visa på eventuella förändringar under en stipulerad tidsperiod inom ett diskursivt fält, riksdagsdiskursen, är självklart materialurvalet centralt. Skepsis till materialavgränsningarna är uppskattas vara den starkaste kritiken som skulle kunna riktas mot det empiriska materialet dvs. källmaterialet. Det vore självklart möjligt att utöver riksdagsmotioner även koda interpellationsdebatter, propositioner, tillkännagivanden och utskottsprotokoll för att beskriva förändringen över tid. Det stämmer visserligen att det finns flera typer av adekvat källmaterial, dock är det inte självklart att dessa olika typer av analysenheter är jämförbara med varandra. En av premisserna för en kvantitativ innehållsanalys är att analysenheterna anses likvärdiga. Det är dock inte självklart att propositioner, motioner och skrivelser eller interpellationsdebatter är likvärdiga. Detta talar emot en utvidgad materialavgränsning.



Det bör även tilläggas att även om riksdagsmotioner inte nödvändigtvis är översättbara i exempelvis interpellationer innebär det inte att de existerar i ett vakuum, de hör alla hemma i samma diskursiva fält. Det är därför rimligt att valet av en typ av analysenhet framför andra inte kommer att ge lägre representativitet, tvärtom är valet av en typ framför andra nödvändigt för den interna likvärdigheten mellan analysenheter genom vilken en adekvat grund för generaliserbarhet skapas.

### **5.3 Kodschemat**

Kodschemat består av sammanlagt 24 variabler och samtliga variabler befinner sig på nominalskalan, detta av två skäl: (1) Dels därför att de är skillnader i klass/typ och ej i grad eller tydligt kvantifierbara (Esaiasson, et al. 2017). (2) samt för att möjliggöra en statistisk sambandsanalys via ett så kallat "Cramer's V-test" med variabel ett som vår oberoende variabel för att mäta förändringen över tid (Esaiasson, et al. 2017). Nedan presenteras variabelkategorierna och sedan de enskilda variablernas motivering samt möjliga värden. Kodschemat består av totalt 25 variabler och dessa kan i sin tur delas upp i de fem kategorierna, "V" avser variabeln eller variablerna inom kategorin: (V1) *Tid*, (V2) *partitillhörighet*, (V3) *inställning till migration*, (V4-9) *politikområde*, (V10-18) *problembilder*, (V19-22) *idealtypsdikotomier och* (V23-24) *Konkreta politiska förslag*. Huruvida motionen berör integrationspolitik eller ej kodas inte, att de gör det är själva premissen för att de överhuvudtaget inkluderas som en analysenhet.

### **5.4 Variabler**

Variabel (1) kodar för tidsaspekten och då materialet består av de 150 första och 150 sista motionerna under tidsperioden kodas de som "tidiga" respektive "sena".

Variabel (2) visar partitillhörigheten (ingen hänsyn tas till folkpartiets namnbyte utan de kodas konsekvent som "liberalerna") hos den/de som lagt motionen ifråga och kodas som ett av nio alternativ: Socialdemokraterna, moderaterna, sverigedemokraterna, centerpartiet, vänsterpartiet, liberalerna, kristdemokraterna, miljöpartiet och politisk vilde.

Variabel (3) mäter huruvida inställningen som motionen uttrycker gentemot migration är *positiv*, *negativ* eller *neutral/framgår ej*. Då ”integration” i denna uppsats är avgränsad till integrationen av invandrade personer är det lämpligt att koda för attityder gentemot migration i sig. För att undvika godtycklighet är kraven för att klassificera en motion som positiv/negativ högt ställda och operationaliseras genom frågorna ”förekommer det i motionen ett explicit värdeomdöme?” Om svaret är nej kodas den som *neutral/framgår ej*, är svaret ja ställs frågan ”är detta värdeomdöme positivt eller negativt?” Beroende på svaret på denna fråga kodas sedan motionen som antingen ”positivt inställd” eller ”negativt inställd”.

Variablerna (4-9) kodar för de politikområden som integrationspolitiken bedrivs genom och innefattar *folkrörelsepolitik*, *utbildningspolitik*, *bostadspolitik*, *kriminalpolitik*, *jämställdhetspolitik*, *arbetsmarknadspolitik* och kodas som ”berör/berör ej”. Dessa är av praktiska skäl uppdelade i enskilda variabler. Då det är vanligt att motioner ofta berör fler än ett tydligt avgränsat politikområde underlättas kodningen betydligt av uppdelning i separata variabler med binära värden istället för en variabel med alla kombinationer som möjliga värden samt att. Uppdelningen minskar även risken för slarvfel vilket innebär att reliabiliteten stärks. Av dessa fem är troligtvis bara innebörden av ”folkrörelsepolitik” inte uppenbar. Variabeln kodar för om motionen innehåller ett förslag som berör föreningslivet och civilsamhällets organisationer. De operativa indikationerna består av ja och nej-frågor i form av ”berör motionen ’politikområdet X’” Om ja så kodas variabeln som ”berör” om nej så ”berör ej”.

Variablerna (10-18) är de så kallade ”problembilderna”, detta syftar till de problem eller försvårande omständigheter som antas vara kopplade till integrationen: *Segregation*, *trångboddhet*, *arbetslöshet*, *bidragsberoende*, *språkförbistring*, *hedersproblematik*, *fundamentalism*, *utanförskap*, *diskriminering* och *trångboddhet*. Poängen med dessa variabler är att de fångar de problem som associeras med integrationsprocessen och politiken generellt. Det ligger i sakens natur att problem förutsätter målbilder och genom att koda för dessa kan vi fånga upp problemrepresentationer samt målsättningar inom integrationspolitiken. Med detta menas arbetslöshet, bidragsberoende och diskriminering presenteras som problem innebär att arbetsmarknadsdeltagande, självförsörjande samt inkludering är politikens önskade mål. Utöver detta kan man även göra distinktioner inom denna kategori, exempelvis är *diskriminering och*

*trångboddhet* indikativt bland annat orättvisa respektive lidande. Sammantaget gör dessa variabler det möjligt att diskutera hur föreställningarna kring migration och integration har förändrats över tid utifrån hur de har problematiserats. Den operativa frågan som ställs i samband med kodningen av dessa är ”nämns problem X?” Om ja kodas det som ”nämns” om nej som ”nämns ej”.

Variablerna (19-22) kodar för de idealtypsdikotomierna som är tagna från Borevis forskning och är *etnos-demos*, *passiv tolerans-aktivt stöd*, *generell-riktad* och *rättigheter-skyldigheter*. De två förstnämnda möjliggör kodning utifrån den fyrfältare över möjliga föreställningar om den politiska gemenskapen utifrån antagandet om att det rör sig om en liberal stat (2002, 33), dessa ger oss möjlighet att mäta idéerna kring den nationella identiteten. De två sistnämnda kodar för de integrationspolitiska logiker som dikterar utformningen av politiska förslag, vilka ger oss möjlighet att undersöka förändringen av den faktiska integrationspolitiken och se om den förändrats under 2010-talet. Sammantaget ger de möjlighet att se både vad människor ska integreras in i samt hur de ska göra det.

*Etnos-demos* berör huruvida den politiska gemenskapen förstås i etniska eller civila termer. Då detta är en uttömmande dikotomi innebär det att en av två alternativ måste vara fallet, det finns inte ett tredje alternativ. Utifrån detta operationaliseras denna del genom att endast mäta för den etniska förståelsen, då det går att dra den logiska slutsatsen att det annars rör sig om en civil förståelse av nationen.

De operativa frågorna som ställs är ”*beskrivs samhället/landet i etniska termer*”, exempelvis genom att tala om Sverige som svenskarnas land och ”*förespråkar motionen en assimileringspolitik?*”. Detta då assimilering förutsätter integration in i en etnisk gemenskap (Borevi, 2010). Om svaret är ja på någon av dessa frågor kodas detta som ”etnos”, om svaret är nej på båda kodas det som ”demos”.

#### *Passiv tolerans-aktivt stöd*

*Passiv tolerans* syftar till frånvaron av ett aktivt riktat stöd till specifikt invandrargrupper i ett kulturbevarande syfte. Ett generellt stöd till kulturföreningar som bland annat innefattar

minoritetsföreningar är inte ett uttryck för ett aktivt stöd i denna mening då det inte sker en differentiering utan det bör förstås som uttryck för tolerans och likabehandling. Borevis modell berör specifikt den liberala staten, vilket är varför hon inte inkluderar ett aktivt motverkande av minoritetskulturer (Borevi, 2002). Det är visserligen normativt tvivelaktigt men ändå fullt möjligt att göra det och därför inkluderas ett tredje variabelvärde, ”aktivt motverkande av minoritetskultur”. Den operativa fråga som ställs för denna variabel är ”*innebär motionen en (1) generell likabehandling, (2) riktat stöd till minoritetskulturer eller ett (3) aktivt motverkande av minoritetskulturer?* Om svaret är (1) kodas det som passiv tolerans, (2) som aktivt stöd och (3) som aktivt motverkande av minoritetskulturer.

### *Generell-riktad*

Skillnaden mellan generella åtgärder och riktade är i allt väsentligt en fråga om omfång, i frågor som rör integrationspolitik består skillnaden primärt i om integration gynnas av generella åtgärder som *bland annat* innefattar migranter eller om det istället bör göras i form av åtgärder som *enbart* innefattar migranter. Detta kan exemplifieras med bostadspolitiken. Om ambitionen är att motverka segregation är det möjligt att det kan göras genom nybyggnation och att reglera typen av bebyggelse. Det är också möjligt att reglera var t.ex. asylsökande har rätt att bosätta sig någonstans. Det förstnämnda innebär en generell politik och det andra en riktad politik. Den operativa frågan som ställs vid kodningen är ”omfattar förslaget enbart migranter?”, är svaret ja kodas detta som ”riktad” och är svaret nej kodas det som ”generell”.

### *Rättigheter-skyldigheter*

Spänningen mellan att å ena sidan premiera politiska lösningar som vilar på offentlig styrning eller individers förmågor att på egen hand tillgodose sina intressen återfinns i fler politikområden än integrationspolitiken. Borevi menar att skillnaden mellan dessa två logiker kännetecknas av att ge olika svar på de tre frågorna: (1) var ligger ansvaret för måluppfyllnaden? (2) vilket tillvägagångssätt förverkligar målet? (3) vilken är den huvudsakliga legitimitetskällan för politiken? *Rättighetslinjen* karaktäriseras av att ge svaren: (1) samhället, (2) resursfördelning och (3) legitimitet genom universalism. *Skyldighetslinjen* kännetecknas av: (1) individen, (2)

incitament och (3) legitimering genom selektering. (Borevi, 2010). Operationaliseringen genomförs genom att ställa dessa tre frågor under kodningen.

Variablerna (23-24) mäter förekomsten av två konkreta sakpolitiska förslag, vilka är *språkkrav* och *obligatorisk samhällsintroduktion*. Båda dessa variabler har tre värden: ja till språkkrav/obligatorisk samhällsintroduktion, nej till språkkrav/obligatorisk samhällsintroduktion och nämns ej.

## 6. Resultat

Undersökningens resultat presenteras i procentuell form som andel av den första eller andra periodens totala population, 150 analysenheter vardera, och avrundas till närmaste heltal. De presenteras i fallande ordning utifrån signifikansen enligt Cramers V på det statistiska sambandet mellan vår oberoende variabel ”tid” och alla datamatriSENS övriga variabler. Variabler med en signifikans lägre än 0,1 redovisas utan inbördes ordning längst ner då förändringen inte är statistiskt meningsfull.

<i>Tema</i>	Period 1	Period 2	Signifikans
Partitillhörighet			0,5
Socialdemokraterna	32%	15%	
Moderaterna	13%	35%	
Sverigedemokraterna	7%	16%	
Centerpartiet	3%	7%	
Vänsterpartiet	19%	7%	

Miljöpartiet	14%	1%	
Kristdemokraterna	5%	10%	
Liberalerna	7%	10%	
Politisk vilde	0%	<1%	
Diskriminering	31%	2%	0,394
Ansvar	rättigheter 95%	64%	0,379
	skyldigheter 5%	36%	
Omfång	generell 85%	55%	0,326
	riktad 15%	45%	
Obligatorisk samhällsorientering	ja <1%	13%	0,246
	nej 2%	1%	
	nämns ej 97%	87%	
Attityd till migration			0,233
Positivt inställd	18%	4%	
Negativt inställd	5%	10%	
Neutral/framgår ej	77%	86%	

Språkkrav	ja 1%	9%	0,198
	nej 4%	1%	
	nämns ej 95%	91%	
Språkförbistring	21%	35%	0,155
Arbetsmarknadspolitik	42%	43%	0,104
Folkrörelsepolitik	15%	19%	0,054
Utbildningspolitik	23%	25%	0,047
Bostadspolitik	13%	19%	0,081
Kriminalpolitik	9%	13%	0,065
Jämställdhetspolitik	19%	13%	0,091
Segregation	34%	29%	0,057
Trångboddhet	11%	9%	0,022
Arbetslöshet	36%	27%	0,093
Utanförskap	27%	31%	0,051
Hedersproblematik	3%	5%	0,049
Fundamentalism	4%	8%	0,032

Föreställning om den politiska gemenskapen	etnos 3% demos 97%	etnos 6% demos 94%	0,082
Förhållningssätt till etnisk olikhet	passiv tolerans 94% aktivt stöd 3% aktivt motverkande 1%	97% 1% 1%	0,048

## 7. Diskussion och slutsatser

Partitillhörigheten hos den/de som lägger integrationspolitiska riksdagsmotioner är den variabel som tidsaspekten har haft starkast effekt på, partierna åt vänster tycks ha lagt färre motioner medan de åt höger tycks vara mer aktiva i den integrationspolitiska debatten. Det finns dock skäl till att inte dra särskilt starka slutsatser av detta, så som att partierna åt vänster generellt tappat intresset för integrationspolitik. Under period 1 (2009–2012) var en borgerlig regering vid makten och under period 2 (2018–2020) var regeringen bestående av socialdemokrater miljöpartister. Regeringspartiers politiska mål kanaliseras ju även via propositioner och detta material ligger bortom undersökningens urval. Det vore alltså fel att dra den starka slutsatsen att socialdemokraterna och miljöpartiet inte längre aktivt driver integrationspolitiska frågor. Att förklara förändringen i procentuell andel som primärt en effekt av regeringsskiftet är troligtvis det rimligaste då period 1:s regeringspartiers andelar växer under tidsperioden medan period 2:s sjunker. Då återstår förändringen för sverigedemokraterna och vänsterpartiet.

Sverigedemokraterna kommer ju in i riksdagen i samband med valet 2010 och då period 1 börjar innan det är det möjligt att detta förklarar procentuella ökning, förändringen är inte heller särskilt stor vilket talar för den typen av strukturell faktor. Sedan har vi vänsterpartiet vars minskning inte kan förklaras av ett byte från opposition till regeringsställning utan för V tycks det vara så att de driver integrationspolitiska frågor i en lägre utsträckning i period 2 jämfört med period 1.

Diskriminering har gått från att nämnas i tre av tio motioner till att nämnas i två av hundra vilket är en markant förändring. Sambandet enligt Cramers  $v$  mellan partitillhörighet och att tala om



diskriminering i materialet är 0,688, vilket är ett starkt samband och av de totalt 50 motioner som berör diskriminering är 96% av dessa lagda av vänsterpartiet, socialdemokraterna eller miljöpartiet (se statistisk bilaga).

Förändringen hos ”attityd till migration” består i att de explicit positiva omdömena försvunnit, det finns visserligen en ökning av negativa omdömen men jag menar att det vore missvisande beskriva utvecklingen hos riksdagsmotioner så som att de går mot en negativ attityd då (1) den totala ökningen av negativa omdömen är förhållandevis liten och (2) den procentuella ökningen av neutrala omdömen är större. En rättvis beskrivning, menar jag, är att förändringen innebär att de uttryckligen positiva uttrycken minskat.

Bland de övriga variablerna syns ingen meningsfull förändring och förutom kriminalpolitik och de spänningsfälten utan statistisk signifikans tagna från Borevis arbeten kommer jag inte att diskutera dem. Att förekomsten av kriminalpolitik inte markant ökat känns kontraintuitivt, den intuitiva förväntningen beror troligtvis på en känsla av mediediskursen förändrats under perioden. Dock kan det både vara sant att den mediala diskursen förändrats kraftigt utan att samma förändring sker bland de skarpa förslag som läggs i riksdagen. Sedan bör man även komma ihåg att sambandet som mäts är förändring över tid och inte frekvens, kriminalpolitik är ett tema som figurerar i materialet, ökningen är dock inte tillräckligt stor för att tala om ett statistiskt meningsfullt samband.

De resterande variabler med en signifikant förändring, ”ansvar”, ”omfång”, ”språkrav”, ”obligatorisk samhällsorientering”, ”språkförbistring” och ”arbetsmarknadspolitik”, var inte avsedda som men skulle lika gärna ha varit operativa indikatorer för en civil integrationslogik- och politik.

Förändringen hos ”Ansvar” och ”omfång” är särskilt intressant. ”Ansvar” visar på en förändring i riktning mot en ökad privatisering/individualisering av integrationspolitikens måluppfyllnad och ”omfång” visar på att politiken är desto mindre generell och mer riktad. En riktad utformning av politiken och en individualisering av ansvaret för integrationens måluppfyllnad är tydliga indikatorer på civil integration. Samtidigt har det inte skett en meningsfull förändring längst

axlarna ”etnos-demos” och ”passiv tolerans-aktivt stöd”, de två andra idealtypsparen. utan i båda tidsperioderna är det dominerande värdena en civil förståelse av den politiska gemenskapen och en inställning av passiv tolerans inför mot etnisk olikhet. Även detta, en av-etnifierad politisk gemenskap som praktiserar likabehandling, är tydliga indikatorer på civil integration.

Förändringen mellan period 1 och 2 går inte att tolka som något annat än en utveckling mot en civil-integrativ integrationspolitik. Detta leder mig till slutsatsen att det har skett en förändring i idéinnehållet bland integrationspolitiska riksdagsmotioner från 2010-talets början till 2010-talets slut och den förändringen består i att den generella välfärdslogiken har försvagats medan det skett en tydlig rörelse mot en riktad skyldighetslogik samtidigt som obligatoriska element, där individer kvalificerar sig föreslås – vilket är i linje med en civil-integrativ logik. Idéerna som riksdagsmotionerna innehåller har förändrats, det kan man säga säkert. Med det sagt har även de politiska aktörer som lägger motioner förändrats under samma tid. Skiftande regeringskonstellationer innebär att möjligheten att generalisera bortom undersökningens population är begränsad, varför man inte utifrån detta kan fälla säkra påståenden om integrationspolitiken generellt.

## 8. Referenslista

Bergström, G, Boreus, K. (2012). *Textens Mening och Makt, Studentlitteratur.*

Beckman, L. (2005). *Grundbok i idéanalys, det kritiska studiet av politiska texter och idéer.* Santérus förlag.

Borevi, K. (2002), *Välfärdsstaten i det mångkulturella samhället. Uppsala universitet.*

Borevi, K. (2017). The civic turn of immigrant integration policies in the Scandinavian welfare states. *Comparative Migration Studies*, (2017) 5:9

Borevi, K. (2014). Multiculturalism and welfare state integration: Swedish model path dependency. *Identities: Global Studies in Culture and Power*, 21:6, 708-723.

Borevi, K. (2010). *Dimensions of Citizenship: European Integration Policies from a Scandinavian Perspective*, del av Diversity, inclusion and citizenship in Scandinavia, [ed] Bo Bengtsson, Per Strömblad, Ann-Helén Bay. Newcastle upon Thyne. Cambridge Scholars Publishing.

Borevi, Karin (2012). Sweden: the flagship of multiculturalism. I *Immigration Policy and the Scandinavian Welfare State 1945-2010*, Palgrave Macmillan.

Boswell, C. (2003) *European migration policies in flux – changing patterns of inclusion and exclusion.* Blackwell Publishing

Esaiasson, P. et al. (2017) *Metodpraktikan, konsten att studera samhälle, individ och marknad*, femte upplagan. Wolters Kluwer.

Favell, A. (2001). *Philosophies of integration – immigration and the idea of citizenship in France and Britain.* Palgrave.

Joppke, C. (2017) *Civic integration in Western Europe: three debates.* *West European*, 40:6, 1153-1176

Joppke, C. (2007a) *Beyond national models: Civic integration policies for immigrants in Western Europe*. I *West European Politics*, 30 (1), (s. 1–22).

Joppke, C. (2007b). Transformation of Immigrant Integration: Civic Integration and Antidiscrimination in the Netherlands, France, and Germany. *World Politics*, 59, pp 243-273  
doi:10.1353/wp.2007.0022

Kymlicka, W. Banting, K. (2013) Is there really a retreat from multiculturalism policies? New evidence from the multiculturalism policy index. *Comparative European Politics*. Vol. 11, 5, 577–598

Kymlicka, W. (1995) *Multicultural Citizenship – A Liberal Theory of Minority Rights*. Clarendon Press

Marshall, T. (1950). Citizenship and Social Class. I B. *The Welfare State Reader* (Red. Pierson, C. Castles, G.),

Figur 1: Borevi, Karin, (2002) Välfärdsstaten och det mångkulturella samhället.